

מכון ון ליר בירושלים

THE VAN LEER JERUSALEM INSTITUTE

معهد فان لير في القدس

תרבות וזהות יהודית
פּוֹתַחִים שְׁבוּעָ – פּרֶשֶׁת הַשְּׁבוּעָ בּמִכּוֹן וֹן לִיר בִּירוּשָׁלַיִם

פרשת "בשלח"
שבת ושירה בחסידות
הרב שמעון גרשון רוזנברג (שג"ר)

שפת אמת ספר ויקרא - לפסח - שנת [תרל"א]

מה שקורין שה"ש בפסח. כי שה"ש הוא לבאר כי כל עניני עוה"ז רק משל להבין האהבה הצריכה להשי"ת. וזה פי שיר השירים שמכל השירים שבעולם יוצא שיר הזה. אך כי האדם צריך להיות נדבק בהנמשל וקשה שיהי הכל רק כדי לידע לעבוד להשי"ת וח"ו כשנדבקין בעוה"ז אין יכולין להבין כלל הנמשל. לזאת בפסח זמן חירותנו. שהאדם יכול ללמוד רצון השי"ת גם מן הטבע ג"כ. כי מתגלה נקודה הפנימיות. לזאת שייך שה"ש בזמן הזה:

שפת אמת לפ' בשלח [תרל"א]:

במדרש אז ישיר. נכון כסאך מאז כו' אע"פ שמעולם כו' כסאך כו'. כי בעת הבריאה נסתר השגחתו ית' בעולם. ובעת גאולת מצרים נתגלה. וז"ש נתישב כסאך שנתישב ידיעת השגחתו ית' בנבראים. [ולכך כ' אנכי ה' כו' אשר הוצאתיך. ולא אשר בראתיך. כי ביצ"מ נתגלה אמונתו ית'. ובזה י"ל קושית רמב"ן ז"ל בפ' בראשית על מ"ש רש"י לא הי' צריך להתחיל אלא מהחודש הזה כו' ע"ש] ובזה מיישב המד' קושית שר הול"ל. כי בכל נברא יש נקודה שנתברר ע"י כבודו ית'. כמ"ש כל פעל ה' למענהו. ולכבודי כו'. וזה ענין פרק שירה שיש לכל נברא שיר ושבח להשי"י. ואז ישיר ישראל כו' השירה הזאת. פי שירה הידועה שעולה מכל הנבראים. ובני"י עשו שכל הנבראים ישירו. ויגלו נקודה אמיתית שהם עומדים מחיות השי"י שמחדש בכל יום מ"ב. וכ"ז תלוי במעשה האדם. כי כשעושה מעשה בדביקות השי"י ע"י ידיעה זו שכל מעשה יש לו חיותו ית'. ע"פ ידיעתו נתברר זה בגוף המעשה. ומסיר ע"י ההסתר ונתגלה הפנימיות.

ופי שירה. הוא להיות הכל נמשך בקו ושורה למקור שורשו שהוא חיותו ית'. וז"ש שע"י אמונה אמרו שירה כנ"ל... ונקבע שירה זו בכל יום שיכול אדם לעורר כל הנבראים לשירה זו. וגם בכח השבת דכ' מזמור שיר כו' ג"כ כנ"ל [וגם שירת הלויים בכל יום שהוא] להביא הארת ש"ק לימות החול. שזה עיקר שמירת שבת. וז"ש במד' בפ' זו כי אם היו משמרין שבת אי יום אחד היו נגאלין. והפי' כנ"ל שיום אחד יהי מקושר לשבת כנ"ל. ובכ"מ שנוכר שבת כ' מקודם ששת ימים. תלקטוהו כו' אח"כ שבת כו' כמ"ש במ"א:

[תרל"א] אז ישיר כו'. ברש"י ז"ל עלה בלבו שישיר וכן עשה. ומאי קא משמע לן וודאי כשר הי' מקודם רצון בלבו לשיר. **אך להבין הענין כי איך בכח אנשים לשיר שירה הכתובה בתורה.** ואין שיעור וערך לסודות ורזין הגנוזים באות א' מהתורה. והרי הכי אומר ששרו הם השירה הזאת. אך כי זה ענין כל תורה והמצות הניתן לישראל. שהשי"י נתן לנו זה להיות נתלה אור התורה בכל פה ולשון שבישראל. כמ"ש קרוב הדבר בפ"ך כו'. שהשי"י תלה ע"י מעשה כ"א מישראל. וקול ודיבור והבל הלב יוכל לעורר אותיות התורה עד שורשן ולהאיר במקום עליון. וז"ש ישיר שע"י כחם נתפעלו האותיות ונתגלו הארות פנימיות של רזין הגנוזין בכל דברי השירה כנ"ל. ונקרא על שמם... **[תרל"ב]** מה שנאמר לבני"י שישבו כו'. כדי לקרוע להם היס ושיאמרו שירה. כי יצ"מ הי' בהבטחה לאבות. ולא הי' שייך לומר שירה ע"ז. והנה עיקר יצ"מ הי' לתקן מעשה בראשית כמ"ש בפרשיות הקודמין נגד עשרה מאמרות כו'. ולכך כ' אנכי ה' כו' הוצאתיך. והקשו אמאי לא כ' אשר בראתיך. וגם קושית הרמב"ן ז"ל עמ"ש רש"י הי' צריך להתחיל מהחודש הזה ע"ש פי' בראשית שהקשה כי באמונת חידוש עולם מהשי"י תלוי הכל. מכל זה נראה כי ביצ"מ נתברר כי בריאת שמים וארץ מהשי"י בלבד. וקריעת ים סוף הוא בחי' גדולה מזה. לברר כי יכולין בני"י לפעול במעש"ט שינוי הטבע לגמרי. להיות הנהגתו עמהם למעלה מהטבע... וז"ש וישבו לשורש העליון שלמעלה מהטבע. וזה פי החירות. כי אין חירות רק בשורש שלמעלה מן הטבע:

[תרל"ג] אז ישיר כו' שנתעוררו בחי' שירה שיש בכל נברא כמ"ש בפרק שירה כו'. וכ"ז תלוי בעבודת האדם. [כמ"ש במ"א]:

[תרלט] הנני ממטיר ל"ל מ"ה כו'. פי להיות דבוק המזון בשורש העליון. כמ"ש למען הודיעך כו' על כל מוצא פי ה' יחי האדם. וז"ש ולקטו דבר יום ביומו. כי בכל מזון יש נקודה חיות ממוצא פי ה'. אך מתלבש בגשמיות המזון. אבל נפשות בני"י בדור ההוא נתעלו ויצאו מהתלבשות הגשמיות. וניזונו ממוצא פי ה' ממש. ולכן לא העדיף המרבה. וכן הממעייט לא החסיר

ממש. כמ"ש חז"ל א' הממעט וא' המרבה ובלבד שיכוון לבו לשמים. ומקשין דאם גם המרבה מכוין לש"ש למה שזה לממעט. אבל האמת מי שדבוק בשורש האחדות אין חילוק והפרש בין רב למעט. כי בנקודה א' יש הכל. ובששי לקטו לחם משנה כו' העודף הניחו כו' למשמרת כו'. פי' כמ"ש בזה"ק יתרו אי לא אשתכח ב"י מנא מה ברכתא אשתכח ב"י כו'. ותוכן התשובה כי השבת הוא מעין עוה"ב. ואיך יוכל בעוה"ז לקבל הארות עוה"ב. לכן הוא בא בדרך תוספות. פי' כמו דור דיעה ההוא שעבדו עבודה שלימה לפניו ב"ה בכל ימי השבוע. וקיבלו הארות הראוים לכל יום ויום. כמ"ש דבר יום ביומו כו'. לכן זכו אח"כ להארה הנוספת שלא תוכל הלוש הגשמי להכיל. ונק' עודף. והוא תוספות שבת. ונשמה יתירה הבאה בשבת לאשר כלי הגוף ונפש קטן מהכיל הארת השבת נותנין לאדם נשמה יתירה. וכמו כל ימי עוה"ז בכלות ימי האדם ועומד לקבל הארת העוה"ב מסתלק מעוה"ז. כ"כ ימי המעשה והשבת. וכ' למען אנחנו הילך כו'. כי המן הי' נסיון שנתעלו נפשות בני"י מהגשמיות. [תר"נ]: בענין השירה. עמ"ש לעיל פי' ויחי שיש פרשיות מיוחדין לגלות. לכן היא סתומה. וכמו כן יש פרשיות מיוחדין לגאולה וחירות לכן בשירה יש פרשיות בכל פסוק ובכל שורה. וזה הוא התגלות אור התורה כמ"ש ז"ל למה הפסקות משמשות ליתן ריוח להתבונן בין פרשה לפרשה. וגאולתן של ישראל עושה רושם בתורה. ומתפתחין גנזי תורה. וז"ש אז ישיר כו' הזאת. שהגיע הזמן שיתגלו הארות הללו בתורה:

[תרס"א] ובמדרש נכון כסאך מאז. מאז ישיר כו'. דהנה כל מה שברא הקב"ה לכבודו ברא. למענהו לעדותו. ובאמת כל הבריאה עדות על הבורא ית"ש. אבל הם ברמיזה בלבד. אבל אדם המדבר הוא עיקר העדות שמעיד בפה על הבורא שברא אותו ואת כל הברואים...

וכ"כ השמים מספרים כבוד אל כו' אין אומר ואין דברים. רק הכל ברמיזה. והם רק לעורר אדם המדבר שיעיד עדותו. כמ"ש יום ליום יביע אומר שמעיר את האדם להעיד על הבורא. וכמו כן הוא בזמן. ששת ימי בראשית ברמיזה כמ"ש ימי המעשה יהי' סגור. ויום השבת הוא עדות בהתגלות כמ"ש ויום השביעי משבח ואומר...

[תרס"ד] אז ישיר כו' ויאמרו לאמר. דכ' מי ימלל גבורות ה' ישמיע כל תהלתו. דרשו חז"ל למי נאה להלל. למי שיכול להשמיע כל תהלתו. ואיך יתכן זאת. רק ברוח הקודש. כמו השירה זו על הים שנאמרה ברוה"ק. ובה נתקיים אנכי כו' המעלך מארץ מצרים הרחב פיך ואמלאהו. דכ"ב אותיות התורה אין להם סוף וחקר. שבהם נבראו כל עליונים ותחתונים. והם מתרחבים עדי עד. ועיקר הסודות בפנימיות האותיות ומלואיהם שאין להם סוף. וז"ש בכל פרשה בתורה וידבר כו' לאמר. פי' שאלה הדברים יתפרשו לצירופים וצירופי צירופים עד אין תכלית. זה לאמר שמפרשה זו יוצא פרשה אחרת ואחרת עד אין סוף. וכן כתיב בשירה זו ויאמרו לאמר. לפי שהי' ברוה"ק. ונעשה מזה פרשה בתורה. וכבר כתבנו כמו שכ' בפי' ויחי שהיא פרשה סתומה שהתחיל השיעבוד. מול זה השירה אחר הגאולה. שיש הפסק בין כל דיבור ודיבור. שהפסקות משמשות ליתן ריוח להתבונן בין פרשה לפרשה. ולפי שבגלות נסתמו עיניהם ולבם של ישראל. הפרשה סתומה. וכשנגאלו נפתחו עיניהם ולבן של ישראל. וכמו כן נפתח להם הפרשיות שבתורה. וזה הרחב פיך ואמלאהו. הוא רומז למילוי ופנימיות סודות הגנוזין בהאותיות. וע"ז כ' עם זו יצרתי לי תהלתי יספרו. שניתן להם כח להשמיע כל תהלתו: כתיב ויאמינו בדבריו ישירו תהלתו. שע"י ויאמינו. באו אל השירה. שנמשכו אחר דברי אלקים חיים וזכו לראות פנימיות הדברים. ומעין זה בש"ק שנק' סהדותא. וכל השובת בש"ק מאמין בבורא עולם...

רש"ז מלאדי; דרוש משנת תקס"ח (עמ' תקנ"ג)

אך הנה שורש ענין השיר למעלה בהיות שכל בחינת העלאה מתחתון לעליון כמו העלאת הנשמות מג"ע (=גן עדן) התחתון לג"ע העליון וכיוצא, א"א כ"א ע"י השיר דוקא. ועד"ז כל עניני השיר של כתות המלאכים שאומרים שירה בכל יום כאו"א לפי השגתו ומדרגתו בשורשו... והטעם הוא כי כל בחינת העלאה מתחתון לעליון הרי צריך לצאת ולהתהפך ממהות למהות דהיינו שצריך לצאת ולהתפשט לגמרי ממהותו הראשון תחילה... ואז דוקא יוכל לעלות לשורשו העליון שמשם נחצב... וזהו שאמרו רז"ל: כל בעלי השיר יוצאין בשיר ונמשכין בשיר, פי' בעלי השיר הם כל כתות מלאכים ונשמות שעולין למעלה ממדרגה למדרגה יותר עליונה... ע"י השיר דוקא, כי ע"י השיר יוצאין מהגבלת השגתו ומדרגתו הראשונה.

הנ"ל- תורה אור פ' כי תשא (עמ' קי"ג)

ולכן איתא דבקושי התיירו לדבר ד"ת (=דברי תורה) בשבת, כי היא בחינת שתיקה שלמעלה מבחינת דיבור שהשתיקה הוא בחינת ביטול במציאות וכמ"ש: ויכולו השמים, לשון כלות הנפש. ולכן המצוה לשורר בשבת כמ"ש האר"י ז"ל שהוא בחינת כלות הנפש... וזהו למעלה מבחינת תורה כי ה"ת (=התורה) הוא ח"ע (=חכמה עלאה) בחינת צירופי אותיות ששורשם מהחכמה וכו', והניגון הוא בחינת הביטול בלי צירופי אותיות כ"א רק המשכה שנמשך להדבר בבחינת ביטול ותשוקה